

**VEJLEDNING I GENNEMFØRELSE AF LEADER-SAMARBEJDSAKTIVITETER
I PROGRAMMERNE FOR UDVIKLING AF LANDDISTRIKTERNE 2014-2020**

**Udkast 11/10/2013
Opdateret: 27.04.2017**

(Endelig version)

Bemærk: Denne version er blevet revideret for at bygge på output fra Practitioners Working Group om LEADER samarbejde, der drives under det europæiske netværk for udvikling af landdistrikter (ENRD)

Indholdsfortegnelse

1. Indledning.....	3
1.1. Indføring i vejledningen.....	3
1.2. Introduktion til LEADER/CLLD i ELFUL 2014-2020.....	3
1.3. Formål med samarbejde under LEADER/CLLD.....	3
2. Retsgrundlaget for LEADER's samarbejdsaktiviteter.....	5
3. Betingelser for støtteberettigelse under ELFUL.....	7
3.1. Generelle principper.....	7
3.2. Typer støtte.....	8
3.2.1. Forberedende teknisk bistand.....	8
3.2.2. Støtte til samarbejdsprojektet.....	9
3.3. Finansielt omfang af støtten til samarbejde.....	11
4. Procedurer for udvælgelsen af samarbejdsaktiviteter.....	12
4.1. Udvalgelsen af den forberedende tekniske bistand til samarbejde.....	12
4.2. Udvalgelse af selve samarbejdsprojekterne.....	12
4.2.1 Lokale aktionsgruppers udvælgelse.....	13
4.2.2. Forvaltningsmyndighedernes udvælgelse.....	14
5. Specifikke bestemmelser for tværnationalt samarbejde.....	14
6. Landdistriktsnetværkenes rolle (ENRD og NRN) i samarbejdet i LEADER.....	16
7. Afsluttende anbefalinger.....	17
BILAG 1. Referencedokumenter.....	18
BILAG 2. Afsnit 8.4 i CLLD-vejledningen.....	19
BILAG 3. Formular for informationsudveksling.....	21
BILAG 4. Vejledende eksempel på en generisk skabelon til en samarbejdsaftale for tværnationale samarbejdsprojekter under LEADER.....	23

1. Indledning

1.1. Indføring i vejledningen

Denne vejledning har til formål at præcisere den rolle, som samarbejdsaktiviteterne under LEADER spiller i programmerne for udvikling af landdistrikterne 2014-2020.

Vejledningen skal opfattes som et vejledende referencedokument og etablerer ikke nye lovgivningsmæssige bestemmelser. Fortolkningen af fællesskabslovgivningen er under alle omstændigheder i sidste ende Domstolens opgave.

Indeværende dokument supplerer Vejledningen i lokaludvikling styret af lokalsamfundet for lokale aktører (CLLD) – udarbejdet af Europa-Kommissionens fire generaldirektorater (GD'er) med ansvar for ESI-fondene¹ – som allerede belyser samarbejdsaktiviteter inden for CLLD som fastsat i forordningen om fælles bestemmelser (CPR) og i de fondsspecifikke forordninger for ELFUL² og EHFF³.

1.2. Introduktion til LEADER/CLLD i ELFUL 2014-2020

I perioden 2014-2020 vil ELFUL støtte tværnationale og interterritoriale samarbejdsprojekter gennemført af lokale aktionsgrupper (LAG'er) som et led i implementeringen af lokale udviklingsstrategier, der er udvalgt under CLLD/LEADER.

Støtte til samarbejde er et obligatorisk element i LEADER-foranstaltningen. Både forberedende teknisk bistand til samarbejde og støtte til samarbejdsprojekter skal medtages i programmerne for udvikling af landdistrikterne (LDP). Selv om det anbefales, er det imidlertid ikke obligatorisk for de lokale aktionsgrupper. De enkelte lokale aktionsgrupper er beslutter selv, om de vil gøre brug af den støtte, der er til rådighed til samarbejde eller ej.

1.3. Formål med samarbejde under LEADER/CLLD

Samarbejde er en **måde at udbrede lokale synspunkter på og tilføre ny viden til området, der kan forbedre lokale strategier**. Samarbejdsprojekter under LEADER ligner lokale projekter i den forstand, at de bidrager til at nå målene i den relevante lokale udviklingsstrategi. På grund af det tilføjede element i form af en samarbejdspartner uden for den lokale aktionsgruppes område har LEADER-samarbejdsprojekter imidlertid også yderligere fordele, idet man kan lære af hinanden og opnå kritisk masse med hensyn til relevant viden, erfaring, anvendte metoder og andre ressourcer.⁴

Samarbejde kan medvirke til at **gøre lokale udviklingstiltag endnu mere innovative** og bidrage til, at området bliver mere konkurrencedygtigt gennem: kapacitetsopbygning og tilførsel af nye forretningspartnere; samt spredning af innovation, knowhow og nye færdigheder.

¹ De europæiske struktur- og investeringsfonde

² Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne

³ Den Europæiske Hav- og Fiskerifond

⁴ En interessant kilde, der viser en bred vifte af fordele ved samarbejdet, er databasen over nomineringer af projekter til prisen for nordisk-baltisk LEADER-samarbejde.

Se: <http://www.maainfo.ee/index.php?page=3604>

Ud over de potentielle fordele ved interterritorialt samarbejde (samarbejde inden for en medlemsstat) **tilfører tværnationalt samarbejde yderligere europæisk merværdi til lokaludvikling.**

En lokal aktionsgruppes samarbejde med andre geografiske områder kan være **et hovedelement i enhver lokal CLLD/LEADER-udviklingsstrategi (LDS)** eller være et element, der tilføjer **merværdi til denne strategi.** Samarbejdet kan udvikle sig i trin, fra erfaringsudveksling til overførsel af en lovende praksis for en fælles aktivitet. Samarbejde med andre LAG-områder kan være et **strategisk værktøj, som den lokale aktionsgruppe kan gøre brug af til at nå den kritiske masse, der er nødvendig for visse projekter eller for at indsamle supplerende ressourcer og ekspertise.**

ENRD-værktøjer

- Det europæiske netværk for landdistriktsudvikling (ENRD) har udviklet en omfattende vejledning i tværnationalt LEADER-samarbejde, "LEADER Transnational Cooperation [TNC] Guidance", som kan være et nyttigt værktøj til programmering af samarbejdet. Vejledningen, andre relevante "værktøjer", faktablade med oplysninger om medlemsstaternes specifikke regler og procedurer for tværnationalt samarbejde i 2014-2020 samt et resumé af forslag fra ENRD's aktørledede arbejdsgruppe (PWG) om LEADER-samarbejde kan downloades fra følgende adresse: https://enrd.ec.europa.eu/leader-clld/leader-cooperation_en
- Søgeværktøjer til identifikation af samarbejdspartnere er til rådighed på ENRD's hjemmeside: https://enrd.ec.europa.eu/leader-clld/clld-partner-search_en
- ENRD's LAG-database er også tilgængelig og bliver løbende opdateret: https://enrd.ec.europa.eu/leader-clld/lag-database_en
- Rapporten fra ENRD's LEADER-fokusgruppe 3 ("Implementation of the LEADER cooperation measure") indeholder værdifuld analyse og anbefalinger: http://enrd.ec.europa.eu/enrdstatic/leader/leader/focus-groups/en/focus-group-3_en.html

2. Retsgrundlaget for LEADER's samarbejdsaktiviteter

Samarbejdet under LEADER er baseret på forskellige retsakter.

Forordning 1303/2013 (CPR):

Artikel 32 Lokaludvikling styret af lokalsamfundet

(2) Lokaludvikling styret af lokalsamfundet skal:

(d) være udformet med henblik på at tage hensyn til lokale behov og lokalt potentiale og omfatte nyskabende elementer i den lokale sammenhæng, networking og, hvis det er relevant, samarbejde.

Artikel 34 Lokale aktionsgrupper

(3) De opgaver, der udføres af de lokale aktionsgrupper, skal omfatte følgende:

(f) udvælgelse af operationer og fastsættelse af støttebeløb og, hvis det er relevant, forelæggelse af forslagene for den myndighed, der er ansvarlig for endelig verificering af støtteberettigelse forud for godkendelse

(5) Når lokale aktionsgrupper arbejder sammen om aktiviteter, jf. artikel 35, stk. 1, litra c), kan opgaverne i nærværende artikels stk. 3, litra f), udføres af den ansvarlige forvaltningsmyndighed.

Artikel 35 Støtte fra ESI-fondene til lokaludvikling styret af lokalsamfundet

(1) Støtte fra de berørte ESI-fondene til lokaludvikling styret af lokalsamfundet skal omfatte:

(c) forberedelse og gennemførelse af den lokale aktionsgruppes samarbejdsaktiviteter

Forordning 1305/2013 (ELFUL):

Artikel 44 Samarbejdsaktiviteter under LEADER

(1) Den støtte, der er omhandlet i artikel 35, stk. 1, litra c), i forordning (EU) nr. 1303/2013 ydes til:

(a) samarbejdsprojekter i en medlemsstat (interterritoriant samarbejde) eller samarbejdsprojekter mellem områder i flere medlemsstater eller med områder i tredjelande (tværnationalt samarbejde),

(b) forberedende teknisk bistand til interterritoriale og tværnationale samarbejdsprojekter på betingelse af, at lokale aktionsgrupper er i stand til at påvise, at de overvejer at gennemføre et konkret projekt.

(2) Foruden andre lokale aktionsgrupper kan partnerne i en lokal aktionsgruppe under ELFUL være:

(a) en gruppe af lokale offentlige og private partnere i et landdistrikt, som gennemfører en lokal udviklingsstrategi i eller uden for EU.

(b) en gruppe af lokale offentlige og private partnere i et ikkelanddistrikt, som gennemfører en lokal udviklingsstrategi.

(3) I tilfælde, hvor samarbejdsprojekter ikke bliver udvalgt af de lokale aktionsgrupper, indfører medlemsstaterne et system til løbende ansøgning.

De offentliggør de nationale eller regionale administrative procedurer vedrørende udvælgelsen af tværnationale samarbejdsprojekter og en liste over støtteberettigede udgifter senest to år efter datoen for godkendelse af deres programmer for udvikling af landdistrikterne.

Den kompetente myndighed skal godkende samarbejdsprojekterne senest fire måneder efter datoen for forelæggelsen af projektansøgningen.

(4) Medlemsstaterne meddeler Kommissionen de godkendte tværnationale samarbejdsprojekter.

Artikel 52 Europæisk netværk for udvikling af landdistrikterne

(3) Netværket har til opgave at (...)

(g) støtte de nationale netværk og tværnationale samarbejdsinitiativer samt støtte udvekslingen vedrørende foranstaltninger og erfaringer på området landdistriktsudvikling med netværk i tredjelande

(h) specielt for lokale aktionsgrupper: (...)

(ii) samarbejde med organerne for netværkssamarbejde og teknisk bistand til lokaludvikling oprettet af EFRU, ESF og EHFF hvad angår deres lokale udviklingsaktiviteter og tværnationale samarbejde.

Artikel 54 Nationale landdistriktsnetværk

(3) Støtte fra ELFUL i henhold til artikel 51, stk. 3, anvendes til: (...)

(b) udarbejdelse og gennemførelse af en handlingsplan, der mindst omfatter følgende: (...)

(iii) aktiviteter vedrørende uddannelse og netværk for lokale aktionsgrupper og især teknisk bistand til interterritoriant og tværnationalt samarbejde, fremme af samarbejde blandt lokale aktionsgrupper og søgning efter partnere til den foranstaltning, der er nævnt i artikel 35 (...).

3. Betingelser for støtteberettigelse under ELFUL

3.1. Generelle principper

- Geografisk omfang:

Det geografiske omfang af eventuelle samarbejdspartnere til lokale aktionsgrupper under ELFUL/LEADER er beskrevet i artikel 44, stk. 2, i ELFUL-forordningen. Især fremhæves det i denne artikel, at lokale aktionsgrupper kan samarbejde med partnere fra lande **i eller uden for EU**. Partnere fra lande i EU kan være beliggende i både **land- og bydistrikter**. Dog kan partnere fra lande uden for EU kun være beliggende i landdistrikter.

For at udnytte de potentielle fordele ved samarbejde fuldt ud bør forvaltningsmyndighederne undgå at begrænse det geografiske omfang af samarbejdet unødigt. Lokale aktionsgrupper kan samarbejde med partnerskaber i byområder eller områder uden for EU, men det er kun operationer vedrørende lokale udviklingsstrategier/lokale aktionsgrupper udvalgt til støtte under en CLLD/ LEADER-foranstaltning i et program for udvikling af landdistrikter, der vil kunne modtage støtte fra ELFUL. Bestemmelserne om "Operationers støtteberettigelse afhængigt af sted", der er fastlagt for ESI-fondene, skal overholdes (se artikel 70 i CPR-forordningen), navnlig for så vidt angår udgifter i tredjelande.

- Type partnere

Når forvaltningsmyndighederne definerer reglerne for samarbejde, bør de medtage en bred vifte af potentielle partnere, der afspejler de forskellige former for partnerskaber, der findes i geografiske områder i og uden for EU. Især bør de ikke udelukke samarbejde mellem lokale aktionsgrupper og andre partnerskaber end lokale aktionsgrupper.

Ifølge artikel 44, stk. 2, i ELFUL-forordningen skal partnere i et samarbejdsprojekt med en lokal aktionsgruppe under LEADER, der ikke er en anden lokal aktionsgruppe, være "en gruppe af lokale offentlige og private partnere (...), som gennemfører en lokal udviklingsstrategi". Det betyder, at denne gruppes indsatsområde skal svare til en lokal aktionsgruppes, men behøver ikke at overholde alle de elementer, der er foreskrevet i artikel 33 i CPR-forordningen (om "Lokaludviklingsstrategier styret af lokalsamfundet").

Partnere bør i starten af et samarbejdsprojekt underskrive en aftale, der klart specificerer hver parts opgaver. Et vejledende eksempel på en generisk skabelon til en samarbejdsaftale kan ses i bilag 4.

Det anbefales, at partnerne på forhånd definerer/aftaler de væsentligste kriterier for de aktiviteter, der skal udføres. De kan også aftale de typer af operationer, der falder uden for projektets anvendelsesområde.

Det er ligeledes vigtigt, at samarbejdspartnerne holder hinanden informeret om projektets udvikling og om eventuelle ændringer i gennemførelsen heraf, således at der kan foretages de nødvendige justeringer, der sikrer, at de projektmål, der er aftalt mellem partnerne, nås.

- Støttemodtagere i forbindelse med samarbejdsprojekter:

Samarbejdsprojekter kræver en højere grad af koordinering end normale lokale projekter. I mange tilfælde har de ligeledes en stærk kollektiv eller geografisk dimension. Her giver det god mening, at den endelige modtager af støtten til et samarbejdsprojekt også kan være den lokale aktionsgruppe selv. Dette er udtrykkeligt tilladt i henhold til artikel 34, stk. 4, i CPR-forordningen.

- Den ledende partner

Det er ikke obligatorisk, at der ved samarbejdsprojekter udpeges en ledende partner (undertiden omtalt som den koordinerende lokale aktionsgruppe), men det anbefales kraftigt. Hvis der ikke er nogen ledende partner, må der nødvendigvis være en ekstremt klar deling af opgaverne mellem partnerne og et meget stærkt, ligeligt engagement hos alle partnere.

Den ledende partners funktioner og ansvarsområder bør normalt omfatte:

- styring og koordinering af projektets udformning - herunder forberedelsen af samarbejdsaftalen mellem partnerne
- koordinering og overvågning af hver partners ansøgninger om finansiering
- styring og koordinering af projektets gennemførelse og af de opgaver, der skal udføres af hver enkelt partner (tilrettelæggelsen af udvekslinger, fælles outputs osv.)
- overvågning og kommunikation af resultater og økonomisk status.

Andre roller og ansvarsområder kan føjes til, alt efter behovene i det enkelte samarbejdsprojekt.

Den ledende partners ansvarsområder skal være dækket af et højere projektbudget end de øvrige partners. Det kan enten være finansieret: fra den lokale aktionsgruppe eller fra den pågældende partners programbudget for samarbejdet; eller af et bidrag fra de øvrige projektpartnere.

3.2. Typer støtte

3.2.1. Forberedende teknisk bistand⁵

I artikel 35, stk. 1, litra c), i CPR-forordningen hedder det, at "Støtte fra de berørte ESI-fonde til lokaludvikling styret af lokalsamfundet skal omfatte: forberedelse og gennemførelse af den lokale aktionsgruppes samarbejdsaktiviteter."

Det betyder, at et **element af forberedende teknisk bistand er obligatorisk** og skal indføres i alle programmer for udvikling af landdistrikter **for hele programperioden**. En sådan før-udviklingsstøtte var allerede indeholdt i mange programmer i perioden 2007- 2013 og endda under Leader+, men er nu gjort til et obligatorisk element af støtten til samarbejde. Formålet hermed er at fremme gennemførelsen af lokale aktionsgruppers samarbejdsaktiviteter.

Forberedende bistand gør det muligt for potentielle partnere at mødes, udarbejde en projektansøgning og et aftalememorandum eller en samarbejdsaftale som forberedelse til et samarbejdsprojekt.⁶

Den kan bruges til at undersøge, om en bestemt ide til samarbejde med potentielle partnere kan gennemføres og til at overveje, hvilke ressourcer der er til rådighed for dem (f.eks. støttesatser og maksimale støttebeløb, støtte fra lokale interessenter, andre ressourcer osv.). Sådanne eksplorative undersøgelser kan føre til to legitime resultater, som vil indebære, at der

⁵ Artikel 44, stk. 1, litra b), i forordning (EU) nr. 1305/2013.

⁶ Se konkrete eksempler på aktiviteter inden for forberedende bistand i det sammenfattende dokument om arbejdet i ENRD's aktørledede arbejdsgruppe om LEADER-samarbejde [http://enrd.ec.europa.eu/leader-clld/leader-cooperation_en]

ikke vil blive udviklet et fuldt samarbejdsprojekt. Det kan enten producere nogle resultater, som fjerner behovet for at udvikle et fuldstændigt samarbejdsprojekt, eller det kan vise, at det planlagte projekt ikke kan gennemføres under de aktuelle omstændigheder, således at partnerne beslutter ikke at gå videre med projektudviklingen.

De støtteberettigede **omkostninger under forberedende teknisk bistand** kan f.eks. omfatte:

- omkostninger i forbindelse med møder med potentielle partnere (rejse- og opholdsudgifter samt tolkehonorarer osv.)
- omkostninger forud for udvikling af projektet (f.eks. deltagelse i arrangementer, studiebesøg, projektgennemførlighedsundersøgelse, konsultation vedrørende specifikke forhold, oversættelsesomkostninger, yderligere personaleomkostninger).

Det er imidlertid vanskeligt at forudse alle de aktiviteter, der kan være nødvendige for at opfylde en lokal aktionsgruppes individuelle behov i forbindelse med udarbejdelsen af et samarbejdsprojekt. Det anbefales derfor kraftigt **ikke at være for restriktiv i beskrivelsen af de støtteberettigede omkostninger i programmet for udvikling af landdistrikter.**

Hvis støtteberettigede aktioner og omkostninger dækket af forberedende bistand gør det muligt for potentielle partnere at gennemføre en bred vifte af aktiviteter, vil dette fremme en bedre forberedelse af samarbejdsprojektet og mindske risikoen for fiasko. Det er væsentligt, at potentielle partnere også kan besøge hinanden for at sætte sig ind i, hvilke faktorer der ligger til grund for deres partners motivation og interesse i at gå ind i et bestemt samarbejdsprojekt.

Forberedende teknisk bistand kan kun ydes på den betingelse, at en lokal aktionsgruppe dokumenterer, at den påtænker at gennemføre et konkret projekt. Det betyder, at den som et minimum bør identificere et planlagt projekts mål og karakter.

Imidlertid **følger der af modtagelsen af forberedende teknisk bistand ikke en forpligtelse til senere hen at gennemføre et sådant projekt**, hvis det f.eks. viser sig ikke at være levedygtigt. Den forberedende bistand er fortsat støtteberettiget, selv om projektet ikke gennemføres, og de lokale aktionsgrupper bør ikke være forpligtet til at tilbagebetale støtten. For at sikre en effektiv udnyttelse af midlerne kan det dog forlanges, at de lokale aktionsgrupper fremlægger en begrundelse, såfremt den forberedende bistand, de har modtaget, ikke fører til et samarbejdsprojekt.

Forberedende teknisk bistand bør ikke finansiere udgifter, der opstår, efter at et samarbejdspartnerskab er blevet etableret på grundlag af en aftale, da forberedende bistand pr. definition skal ligge forud for selve samarbejdsprojektet.

Forvaltningsmyndighederne kan beslutte at vedtage en øvre grænse for den forberedende tekniske bistand og er frit stillet med hensyn til at vælge en passende metode og de kriterier, der skal være gældende (f.eks. et fast beløb pr. lokal aktionsgruppe eller pr. ansøgning osv.). Det anbefales dog ikke at begrænse antallet af forberedende aktioner, som en lokal aktionsgruppe kan gennemføre inden for en bestemt budgetgrænse tildelt den enkelte LAG til forberedende aktioner.

3.2.2. Støtte til samarbejdsprojektet⁷

⁷ Artikel 44, stk. 1, litra a), i forordning (EU) nr. 1305/2013.

ELFUL's støtte kan også anvendes til finansiering af aktiviteterne i selve samarbejdsprojektet.

Samarbejdsprojektet bør være en **konkret aktivitet med klart identificerede resultater eller outputs**, der skaber værdi for de berørte områder.

Projekterne kan være rettet mod en bred vifte af aktioner. De kan f.eks. omfatte kapacitetsopbygning og formidling af erfaringer om lokaludvikling, f.eks. gennem fælles publikationer, uddannelsesseminarer og venskabsordninger (f.eks. udvekslinger af programansvarlige og personale), som udmønter sig i vedtagelsen af fælles eller ensartede metodikker og arbejdsmetoder eller til fælles eller koordineret udviklingsarbejde.

En hensigtsmæssig definition på et samarbejdsprojekts formål og resultater, som samarbejdspartnerne skal blive enige om, skal også tage hensyn til samarbejdsområdernes forskellige udviklingsniveauer. Dette styrker samarbejdsprojektets effektivitet og bidrager til at maksimere resultaterne for hver samarbejdspartner, idet resultaterne dermed vil være skræddersyet til hver partners særlige udviklingsbehov (inklusiv et kapacitetsopbygningselement for projektet).

Samarbejdsprojekter bør gøre det muligt ikke blot for lokale aktionsgrupper, men også for andre lokale interessenter at deltage (f.eks. i "business-to-business"-samarbejde). Dette øger merværdien af samarbejdet i forhold til udviklingsbehovene hos lokale interessenter inden for LAG-områderne (f.eks. kan et samarbejdsprojekt drives af behovet for kapacitetsopbygning hos visse private eller offentlige interessentgrupper, som har en strategisk betydning for den lokale udvikling).⁸

Kriterierne for støtteberettigelse kan fastlægges i de lokale udviklingsstrategier eller på programniveau, alt efter det valgte udvælgelsessystem (se 4.2.1 og 4.2.2 nedenfor). Kriterierne bør følge samme metode som den, der anvendes til projekter, der gennemføres under de lokale udviklingsstrategier ("lokale projekter")⁹.

Et samarbejdsprojekt kræver en vis grad af fælles indsats. En fælles aktion kan være karakteriseret ved følgende træk:

- Den bidrager til at opfylde målene for de deltagende LAG'ers lokale udviklingsstrategier (LDS'er).
- Den giver et målbart og håndgribeligt¹⁰ resultat, som er til gavn for samarbejdspartnerne.
- Den er vedtaget af samarbejdspartnerne og er defineret i ansøgningsformularen som sådan.
- Den gennemføres under inddragelse af projektets samarbejdspartnere.
- Gennemførelsen heraf kan koordineres af en ledende partner eller af en fælles struktur, der oprettes af samarbejdspartnerne i forbindelse med projektet.

⁸ I Tyskland behøver den projektansvarlige f.eks. ikke være den lokale aktionsgruppe selv, hvis LAG'en skriver under på samarbejdsaftalen. I Nordirland kan lokale interessenter indgå i samarbejdsprojekter som "associerede" partnere.

⁹ Artikel 35, stk. 1, litra b), i forordning (EU) nr. 1303/2013.

¹⁰ Håndgribelige resultater kan være udarbejdelse af forskellige formidlingsmaterialer, undervisningsmaterialer, websteder, visuelt materiale samt investeringer i bygning eller udstyr, som påviseligt bidrager til at nå projektets mål.

- Uden denne type fælles aktion – dvs. de lokale aktionsgrupper handler selvstændigt inden for rammerne af lokale aktioner alene – ville projektmålene ikke kunne nås.

Nogle eksempler på, hvad en fælles aktion kan producere/sigte mod at levere:

- En fælles videnbase (metodisk vejledning, uddannelsespakke, "værktøjskasse"-dokument med skabeloner, mærkater, osv.) vedrørende et bestemt tema, som er fælles for samarbejdspartnerne (f.eks. områdebranding, markedsføring af lokale produkter, lokal "aktionspakke" til at imødegå lokale virkninger af klimaforandringer, oplysningsaktiviteter vedrørende social inklusion osv.)
- Et fælles websted eller publikationer, der præsenterer samarbejdspartneres aktioner, initiativer, projektresultater osv.
- Indkøb af udstyr, der kan bruges af alle samarbejdspartnere (f.eks. til lokale messer og arrangementer).

3.3. Finansielt omfang af støtten til samarbejde

Der skal inden for det enkelte Landdistriktsprogram afsættes et specifikt beløb af budgettet til LEADER-foranstaltningen til samarbejdsaktiviteter. Det er for at garantere over for de lokale aktionsgrupper, at sådanne projekter kan lade sig gennemføre. Budgettet til samarbejde skal være indeholdt i landdistriktsudviklingsprogrammets tabeller over finansielle output.

I de tilfælde, hvor udvælgelsen af samarbejdsprojekterne forestås af de lokale aktionsgrupper, bør det dertil hørende budget være afsat til de lokale aktionsgrupper på forhånd sammen med tildelingen af budget til gennemførelsen af lokale projekter. Såfremt samarbejdsaktiviteterne forvaltes centralt, har de lokale aktionsgrupper ikke noget budget tildelt til disse aktiviteter og ansøger om støtte fra projekt til projekt inden for rammerne af ansøgningsrunder, der tilrettelægges af forvaltningsmyndigheden.

Erfaringerne har vist, at udviklingen af samarbejdsprojekter kræver tid. Det er grunden til, at det også anbefales at sørge for et budget til national **medfinansiering** til samarbejde i hele finansieringsperioden.

Omkostningskategorier:

Ud over de **omkostninger, der afholdes af de enkelte samarbejdspartnere hver for sig**, bør også andelen af de **fælles omkostninger**, der opstår i forbindelse med samarbejdsaktiviteterne, være støtteberettiget.

Inden for rammerne af et interterritoriant eller tværnationalt samarbejdsprojekt er fælles omkostninger de interterritoriale og tværnationale projektaktiviteter, som udgør den fælles aktion som er defineret i projektforslaget og den ledende partners koordinering heraf (hvis det er relevant).

Fælles omkostninger vedrører gennemførelsen af fælles aktioner – især konkrete aktiviteter, hvortil omkostningerne deles mellem samarbejdspartnerne. F.eks. kan fælles omkostninger være knyttet til betaling for konsulentbistand (til IT og andet) og/eller andre tjenesteydelser,

som er nødvendige for at udarbejde en fælles brochure, et websted, en publikation, en uddannelsespakke eller et andet fælles produkt.

Kategorier af fælles omkostninger kan omfatte (listen er ikke udtømmende):

- Indkvartering, forplejning, rejser, leje af lokaler i forbindelse med fælles arrangementer, møder, workshops mv.
- Konsulentbistand og eksperttjenester i forbindelse med udvikling af fælles produkter
- Andre tjenesteydelser i forbindelse med fælles produkter (f.eks. trykning, grafisk design til publikationer)
- Indkøb af udstyr til projektet (til udstyr, der kan bruges af alle samarbejdspartnere)
- Omkostninger til specialiserede projektmedarbejdere (f.eks. fælles projektleder)

For at undgå unødvendige hindringer for de lokale aktionsgrupper bør der på nationalt plan gøres en indsats for at harmonisere de mulige omkostningskategorier i en national vejledning eller lovgivning, og frem for alt klart at identificere ikke-støtteberettigede omkostningskategorier.

4. Procedurer for udvælgelsen af samarbejdsaktiviteter

4.1. Udvalgelsen af den forberedende tekniske bistand til samarbejde

For at lette starten på samarbejdet anbefales det at holde en separat procedure for forberedende teknisk bistand adskilt fra proceduren for selve samarbejdsprojekterne.

Valg af forberedende teknisk støtte kan ske enten:

- a) via en administrativ udvælgelsesprocedure - tilskuddet udbetales til de udvalgte LAG'er efter indgivelse af en ansøgning til forvaltningsmyndigheden, eller
- b) via en lokal udvælgelsesprocedure, der gennemføres af de lokale aktionsgrupper ved brug af en del af det budget, der tildeles til gennemførelse af deres programmer for udvikling af landdistrikter.

4.2. Udvalgelse af selve samarbejdsprojekterne

Jævnfør artikel 34 i CPR-forordningen er det op til de lokale aktionsgrupper at vælge de projekter, der skal gennemføres i henhold til den lokale udviklingsstrategi (LDS). Omvendt kan samarbejdsprojekter, uanset artikel 34, stk. 3, litra f), i CPR-forordningen, i visse tilfælde udvælges af forvaltningsmyndigheden.

Der er således to måder at udvælge projekter på: udvælgelse ved den lokale aktionsgruppe; og via forvaltningsmyndigheden (se 4.2.1 og 4.2.2 nedenfor). Begge metoder til udvælgelse af samarbejdsprojekter kan også bruges samtidigt inden for ét program.

De ansvarlige myndigheder bør bidrage proaktivt til at begrænse forsinkelser i beslutningsprocessen; samarbejdsprojekters succes afhænger af en hurtig behandling af ansøgninger fra de forskellige samarbejdspartnere. Beslutningen om tildeling af finansiering skal finde sted senest fire måneder efter datoen for indgivelsen af projektet (artikel 44, stk. 3, tredje led, i ELFUL-forordningen.). Denne tidsbegrænsning bør også gælde for samarbejdsprojekter, der udvælges af lokale aktionsgrupper.

Medlemsstaterne bør sikre, at forskelle i udvælgelsesprocedurer og frister ikke afholder lokale aktionsgrupper fra at indgå i samarbejde. Ud over f.eks. en hurtig beslutningsproces anbefales forvaltningsmyndighederne at finde måder at give foreløbig godkendelse til samarbejdsprojekter på i deres eget område, med forbehold for andre forvaltningsmyndigheders godkendelse af partnerne inden for en rimelig tidsramme. Dette skulle lette gennemførelsen af projekter, der involverer godkendelse af forskellige nationale eller regionale forvaltninger.

4.2.1 Lokale aktionsgruppers udvælgelse

Ideelt set, og for at ligge så tæt op ad principperne for CLLD/LEADER som muligt, anbefales det kraftigt, at de lokale aktionsgrupper medtager samarbejdsaktiviteter i deres lokale udviklingsstrategier. Dette kan ske enten i form af specifikke samarbejdsaktiviteter eller en omfattende samarbejdsstrategi, afhængigt af de behov der er identificeret i SWOT-analysen.

Hvor samarbejde er blevet integreret i en LAGs lokale udviklingsstrategi (LDS) som et af dens prioriterede indsatsområder, udvælges samarbejdsprojekter af den lokale aktionsgruppe som ethvert andet projekt inden for den lokale udviklingsstrategi. Faktisk er LAG'er bedst i stand til at udvælge de samarbejdsprojekter, som gavner deres områder/interessenter bedst.

Den relevante myndighed for landdistriktsudviklingsprogrammet har ansvaret for den endelige kontrol af støtteberettigelsen og udsteder afgørelsen om tildeling af støtte, som det gælder for andre lokale projekter. Disse opgaver kan også uddelegeres til lokale aktionsgrupper, hvis forvaltningsmyndigheden beslutter det. I denne gennemførelsesmodel gælder bottom up-tilgangen også for samarbejdet.

Den lokale aktionsgruppe tilkendegiver sin hensigt om at samarbejde på et eller flere områder, der er omfattet af dens strategi; men partnerne er ikke nødvendigvis præcist identificeret (da disse f.eks. fortsat skal udvælges til LEADER-finansiering under deres landdistriktsudviklingsprogrammer). Den lokale aktionsgruppe fastsætter bestemmelser for samarbejde i sin handlings- og finansplan (som om nødvendigt kan tilpasses som konsekvens af en overvågnings- og evalueringsprocedure). I dette tilfælde tildeles samarbejdsbudgettet til den lokale aktionsgruppe sammen med tildelingen til gennemførelsen af den lokale udviklingsstrategi.

Når samarbejde er integreret i de lokale udviklingsstrategier, hjælper det de lokale aktionsgrupper med at "tænke tidligt" og planlægge både deres samarbejdsaktioner og de relevante forberedende aktioner for at undersøge, om samarbejdsidéer kan gennemføres, og forberede gennemførelsen heraf, hvis denne anses for mulig. På denne måde er aktiviteterne fast forankret i og afstemt med de lokale strategier og sikrer således, at de virkelig bidrager til de vedtagne indsatsområder.

Det er imidlertid også muligt at afvige fra den lokale aktionsgruppes ret til at vælge samarbejdsprojekter til forvaltningsmyndigheder, da disse ikke blot er lokale projekter, men også har en bredere geografisk indvirkning. Forvaltningsmyndigheden kan derfor finde det væsentligt at kunne styre processen ved at offentliggøre indkaldelser af forslag til projekter, oprette en udvælgelseskomité for samarbejdsprojekter og opstille ensartede kriterier, herunder en tematisk tilgang for alle lokale aktionsgrupper i programområdet.

Mange medlemsstater har håndteret tingene på den måde i flere generationer af LEADER. En sådan mulighed bør imidlertid ikke afholde lokale aktionsgrupper fra at vælge

samarbejdsprojekter, der ligger i forlængelse af deres strategi. Ej heller bør det fjerne eller svække projekternes lokale forankring.

4.2.2. Forvaltningsmyndighedernes udvælgelse

I de tilfælde, hvor det er forvaltningsmyndighederne, der står for udvælgelsen af samarbejdsprojekter, bør der indføres et system til 'løbende' ansøgning (artikel 44, stk. 3, i ELFUL-forordningen). Denne pligt skal forstås sådan, at såfremt udvælgelsen foregår ved at åbne for ansøgninger, bør der enten være permanent åbent i hele perioden, eller der bør være mindst tre til fire runder om året for at garantere løbende adgang til denne type støtte.

Under alle omstændigheder bør der tilrettelægges indkaldelser af ansøgninger i passende tidsintervaller, så det ikke hindrer gennemførelsen af projekter, der involverer partnere fra forskellige programområder (se afsnit 5 nedenfor samt bilag 2: CLLD-vejledningen, afsnit 8.4). I betragtning af den tid, det tager at udvælge samarbejdsprojekter, tilskyndes forvaltningsmyndighederne til at finde måder at harmonisere udvælgelsesprocedurens afslutning ved programmets udløb.

Forvaltningsmyndigheden bør ligeledes meddele partnerne og andre forvaltningsmyndigheder, om et projekt er blevet godkendt eller ej. En sådan informationsudveksling er nødvendig, da projektgennemførelsen (f.eks. betalinger) kun kan starte, såfremt alle relevante procedurer er blevet afsluttet.

Som anført ovenfor bør forvaltningsmyndighederne sikre en hurtig beslutningsproces og tilskyndes til at finde måder at give foreløbig godkendelse til samarbejdsprojekter på i deres eget område, med forbehold for andre forvaltningsmyndigheders godkendelse af partnerne inden for en rimelig tidsramme. Sådanne foranstaltninger skal fremme gennemførelsen af projekter, der involverer forskellige nationale eller regionale forvaltningers godkendelse.

Samarbejdspartnerne skal samordne forelæggelsen af ansøgninger om støtte til samarbejdsprojekter for de relevante myndigheder. Det letter en koordineret iværksættelse af projektaktiviteterne senest fire måneder efter forelæggelsen af projektansøgningerne (artikel 44 i forordning (EU) nr. 1305/2013 (ELFUL-forordningen)). De relevante myndigheders godkendelse af tværnationale samarbejdsprojekter kan således også samordnes. Informationsudveksling mellem de forvaltningsmyndigheder, der deltager i godkendelsesprocessen, kan fremskynde godkendelsesprocessen og føre til bedre og mere rettidige afgørelser.

5. Specifikke bestemmelser for tværnationalt samarbejde

ELFUL-forordningen indeholder bestemmelser, der specifikt er rettet mod at fremme gennemførelsen af tværnationale samarbejdsprojekter og reducere kendte flaskehalse, som skyldes, at hvert projekt skal godkendes af flere forvaltningsmyndigheder fra forskellige medlemsstater.

Artikel 44 i ELFUL-forordningen indeholder flere vigtige forpligtelser, som forvaltningsmyndighederne skal overholde i forbindelse med håndtering af tværnationale samarbejdsprojekter, som beskrives nedenfor. (Se ligeledes afsnit 6 for forpligtelserne for både det europæiske netværk for landdistriktsudvikling og de nationale landdistriktsnetværk, for så vidt angår teknisk bistand til tværnationale projekter.)

- ***“[Medlemsstaterne] offentliggør de nationale eller regionale administrative procedurer vedrørende udvælgelsen af tværnationale samarbejdsprojekter og en liste over støtteberettigede udgifter senest to år efter datoen for godkendelse af deres programmer for udvikling af landdistrikterne”*** (artikel 44, stk. 3, pkt. 2, i ELFUL-forordningen)

Dette skal være med til at gøre disse punkter offentligt tilgængelige for alle interesserede parter. Dette er især vigtigt for lokale aktionsgrupper, som for at oprette et tværnationalt samarbejdsprojekt bliver nødt til ikke alene at forstå reglerne for tværnationale samarbejdsprojekter i deres eget landdistriktsprogram, men også de regler, der gælder for hver af samarbejdspartnerne.

Det anbefales ligeledes at udveksle erfaringer om de forskellige typer af regler for at sikre, at de gennemførte metoder ligner hinanden. Det er især vigtigt for de medlemsstater, som forventer at have mange tværnationale samarbejdsprojekter indbyrdes – baseret på erfaringerne fra 2007-13. En inspiration kan være faktabladene om tværnationale samarbejdsprojekter (fiches) for hver medlemsstat, der er offentliggjort på ENRD's websted for 2007-2013. ENRD forventes at indsamle og offentliggøre oplysninger på tilsvarende måde for perioden 2014-2020.

- ***“Den kompetente myndighed skal godkende samarbejdsprojekterne senest fire måneder efter datoen for forelæggelsen af projektansøgningen.”*** (artikel 44, stk. 3, pkt. 3, i ELFUL-forordningen)

For at lette gennemførelsen af projekter, hvor der kræves forskellige nationale eller regionale forvaltningers godkendelse, bør medlemsstaterne sørge for en hurtig beslutningsproces, således at forskellene i udvælgelsesprocedurer og frister ikke afskrækker lokale aktionsgrupper fra at indgå samarbejde. Fire måneder er den længste frist for beslutninger om tilsagn til en ansøgning om et samarbejdsprojekt, der anses for at være acceptabel i forordningen.

Forvaltningsmyndighederne anbefales at finde måder at give foreløbig godkendelse til samarbejdsprojekter på i deres eget område, med forbehold for andre forvaltningsmyndigheders godkendelse af partnerne inden for en rimelig tidsramme.

- ***“Medlemsstaterne meddeler Kommissionen de godkendte tværnationale samarbejdsprojekter.”*** (artikel 44, stk. 4, i ELFUL-forordningen)

Dette tjener to formål: at sikre en opfølgning på et tværnationalt samarbejde på europæisk niveau (Kommissionen giver konsoliderede oplysninger om godkendelserne); og at tilbyde en platform for udveksling af oplysninger mellem medlemsstater, der er involveret i samme tværnationale samarbejdsprojekt:

I mangel på en koordineret godkendelsesprocedure gælder pligten til meddelelse hver enkelt godkendelse. Nationale landdistriktsnetværk kan bistå forvaltningsmyndighederne med at indsamle de nødvendige oplysninger og forestå opfølgningen. ENRD kan assistere inden for rammerne af dets opgaver (artikel 52, stk. 3, litra g), i ELFUL-forordningen¹¹) ved at formidle og offentliggøre oplysninger (se også afsnit 6 nedenfor).

¹¹ Artikel 52, stk. 3. Netværkets opgaver skal være at... (g) støtte de nationale netværk og tværnationale samarbejdsinitiativer samt støtte udvekslingen vedrørende foranstaltninger og erfaringer på området landdistriktsudvikling med netværk i tredjelande.

Meddelelsen skal ske via SFC 2014¹². (For et udkast til indberetningsformular, se bilag 3). Mere detaljerede oplysninger om denne procedure vil blive gjort tilgængelige snarest muligt. Med hensyn til hyppigheden af meddelelserne anbefales det, at disse gives løbende.

Erfaringerne fra 2007-2013 har vist, at nogle medlemsstater tøver med at fremsende meddelelserne, hvis de ikke er i besiddelse af alle de ønskede data i formularen. Men eftersom et af hovedformålene er at tillade en hurtig udveksling af oplysninger, opfordres medlemsstaterne til at meddele godkendelserne, også selv om formularen ikke er fuldstændigt udfyldt. Det forhold, at formularen fremsendes via SFC, har ikke nogen negative virkninger for medlemsstaten, selv om den i første omgang ikke er fuldstændigt udfyldt. Eventuelt resterende oplysninger bør opdateres i SFC, når de foreligger.

6. Landdistriktsnetværkenes rolle (ENRD og NRN) i samarbejdet i LEADER

ELFUL-forordningen beskriver de opgaver, som det europæiske netværk for udvikling af landdistrikter (ENRD) og de nationale landdistriktsnetværk bør udføre. Begge spiller en specifik rolle i den generelle støtte og specifikke tekniske bistand til lokale aktionsgrupper inden for LEADER-samarbejdet.

Med hensyn til ENRD foreligger der et klart mandat til at støtte både tværnationale initiativer og de nationale landdistriktsnetværk i denne henseende. Desuden samarbejder ENRD med organer for netværk og teknisk bistand i forbindelse med lokaludvikling styret af lokalsamfund (CLLD) under de øvrige ESI-fonde, også specifikt med hensyn til tværnationalt samarbejde (se artikel 52, stk. 3, litra g), og litra h), nr. (ii), i ELFUL-forordningen).

For de nationale landdistriktsnetværk er opgaverne i forbindelse med samarbejde især fokuseret på at sørge for teknisk bistand og fremme de lokale aktionsgruppers samarbejdsaktiviteter. Dette kan ske gennem forskellige uddannelses- og it-værktøjer, men kan også omfatte tilvejebringelse af individuel eller kollektiv rådgivning eller mentorordninger (se artikel 54, stk. 3, litra b), nr. (iii), i ELFUL-forordningen).

Netværksaktiviteter mellem lokale aktionsgrupper før indledningen af et forberedende projekt, der benytter forberedende bistand, fremmes og støttes af nationale/regionale landdistriktsnetværk. Denne støtte fra nationale landdistriktsnetværk kan omfatte peer-to-peer-møder, samarbejdsarrangementer, studiebesøg, vejledningsmateriale, databaser og partnersøgningsværktøjer.

Endvidere kan nationale/regionale landdistriktsnetværk yde støtte gennem informationsudveksling med andre netværk og via ENRD og også gennem små puljer til at støtte deltagelse i arrangementer og møder. Denne fase af støtten kan være før lokale aktionsgrupper iværksætter forberedende aktioner, der skal undersøge, om det er muligt at arbejde sammen inden for rammerne af et samarbejdsprojekt (eller udvikle et sådant projekt ved hjælp af forberedende bistand). Der er kommet vellykkede samarbejdsprojekter ud af denne form for støtte.¹³

¹² <http://ec.europa.eu/sfc/en/index-page>

¹³ Se konkrete eksempler på LDP-støtte til samarbejde i det sammenfattende dokument om arbejdet i ENRD's aktørledede arbejdsgruppe om LEADER-samarbejde [http://enrd.ec.europa.eu/leader-clld/leader-cooperation_en]. Flere praksiseksempler med det formål at lette tværnationalt samarbejde er også medtaget i det sammenfattende dokument.

Nationale landdistriktsnetværk kan også yde et vigtigt bidrag til en bedre forståelse af forskellige procedurer, herunder en fælles forståelse af relevante bestemmelser under forskellige landdistriktsprogrammer og/eller støtte til lokale aktionsgrupper med forberedelsen af samarbejdsprojekter.

7. Afsluttende anbefalinger

For at fremme samarbejdet inden for rammerne af lokaludvikling styret af lokalsamfund (CLLD) kunne medlemsstaterne i deres udvælgelsesprocedure prioritere lokale aktionsgrupper, der har integreret samarbejde i deres lokale udviklingsstrategier. De kunne f.eks. gøre kvaliteten af de lokale aktionsgruppers forslag til samarbejde til et kriterium for udvælgelsen af deres strategier.

Med tanke på, at ikke alle regler kan harmoniseres på europæisk plan i systemet med delt forvaltning, anbefales det ligeledes, at der sættes ind på at harmonisere procedurerne og definitionerne for samarbejdet under LEADER mest muligt på medlemsstatsniveau. Det gælder især for interterritoriant samarbejde i medlemsstater med regionale landdistriktsudviklingsprogrammer, men også mellem medlemsstater, der er involveret i tværnationalt samarbejde. Nedenfor anførte referencedokumenter kan være en hjælp i denne henseende.

Det skal bemærkes, at samarbejdet under LEADER er et specifikt værktøj for lokale aktionsgrupper, der gennemfører en lokal udviklingsstrategi. Brugen af andre værktøjer til geografisk samarbejde, som tilbydes af ESI-fondene – navnlig programmerne for målet om europæisk territoriant samarbejde, der finansieres af den europæiske regionalfond – kan være et supplerende aktiv og skabe synergier, dog altid med afsæt i de gennemførte projekters eventuelle forskellige anvendelsesområder og størrelse.

BILAG 1. Referencedokumenter

Referencedokumenter (perioden 2014-20)

- **Guidance on Community-led Local Development in European Structural and Investment Funds (Vejledning i lokaludvikling styret af lokalsamfundet i de europæiske struktur- og investeringsfonde)** (version fra juni 2014): afsnit 8.4 (Samarbejdsprojekter)
http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/guidance_community_local_development.pdf
- **Vejledning i lokaludvikling styret af lokalsamfundet for lokale aktører**
http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/guidance_clld_local_actors_da.pdf
- **Measure fiche om LEADER** (findes på CIRCA)
- **ENRD's vejledning til tværnationalt samarbejde under LEADER:**
http://enrd.ec.europa.eu/leader-clld/leader-cooperation_en
- **ENRD's aktørledede arbejdsgruppe om LEADER-samarbejde – Resumé af forslag** tilgængelig fra siden om LEADER-samarbejde på ENRD's websted:
http://enrd.ec.europa.eu/leader-clld/leader-cooperation_en

Referencedokumenter (perioden 2007-13)

- Vejledning i gennemførelse af samarbejdsprojekter under Leader-aksen i landdistriktsudviklingsprogrammerne for 2007-2013 (Den indeholder tillige metodiske elementer.). Findes her: http://enrd.ec.europa.eu/enrd-static/leader/leader/en/transnational-cooperation_en.html
- ENRD fokusgruppe 3: "Implementation of the cooperation measure in LEADER" (Anvendelse af samarbejdsforanstaltningen i LEADER), rapport til LEADER-underudvalget af 20. maj 2010: <http://enrd.ec.europa.eu/enrd-static/fms/pdf/BEE357F9-BDB7-6912-A6AE-581D81990191.pdf>
- For metodiske aspekter af tværnationalt samarbejde henvises til afsnittet LEADER TNC på ENRD-webstedet ("Practical information and tools on how to set-up and to implement Transnational cooperation projects" (Praktiske oplysninger og værktøjer vedrørende oprettelse og gennemførelse af tværnationale samarbejdsprojekter)):
http://enrd.ec.europa.eu/enrd-static/leader/leader/en/transnational-cooperation_en.html
- ENRD Final Report on the State-of-Play of the implementation of Rural Development Programme Measure 421 in the EU-27 (ENRD's endelige rapport om status for gennemførelsen af foranstaltning 421 i landdistriktsudviklingsprogrammerne i EU-27) (maj 2014):
http://enrd.ec.europa.eu/enrd-static/app_templates/enrd_assets/pdf/leader-gateway/Measure_421_State_of_play_FINAL_May_2014.pdf
- NRN Guidebook, kapitel III, afsnit 3.6: Technical assistance for Transnational Cooperation (TNC) and inter-territorial cooperation (2014) (Teknisk bistand til tværnationalt samarbejde og interterritorialt samarbejde):
http://enrd.ec.europa.eu/enrd-static/app_templates/enrd_assets/pdf/guidebook/3.6.pdf

BILAG 2. Afsnit 8.4 i CLLD-vejledningen

"8.4. Samarbejdsprojekter

Fondene kan under CLLD finansiere forberedelsen og gennemførelsen af samarbejdsaktiviteter i lokale aktionsgrupper.

ELFUL- og EHFF-forordningerne definerer specifikt omfanget af og reglerne for samarbejde for lokale aktionsgrupper i LEADER og FLAG i EHFF. Som i perioden 2007-13 vil støtte være tilgængelig for gennemførelse af interterritoriale og tværnationale projekter. Desuden kan der ydes støtte til forberedende teknisk bistand (f.eks. omkostninger til møder mellem potentielle partnere, undersøgelser osv.), såfremt de lokale aktionsgrupper påviser, at de er i færd med at forberede gennemførelsen af et samarbejdsprojekt.

For forenklingens skyld og af hensyn til sammenhængen anbefales det kraftigt at anvende samme regler for EFRU og ESF.

Lokale aktionsgrupper i landområder og FLAG i fiskeri- og kystområder har nu fået specifik tilladelse til at samarbejde ikke alene med partnere om gennemførelse af en lokal udviklingsstrategi i hhv. land- og fiskeriområder, som det var tilfældet i 2007-2013, men også med lokale offentlig-private partnerskaber i andre typer områder, som gennemfører en lokal udviklingsstrategi. Samarbejde med lokale offentlig-private partnerskaber beliggende uden for EU vil også være muligt, selv om ELFUL begrænser denne mulighed til partnere, der befinder sig i landområder, mens EHFF ikke har restriktioner med hensyn til typen af områder, der er støtteberettigede.

Denne mulighed kunne f.eks. fremme synergier mellem lokale grupper med adskilte strategier, men som befinder sig i (delvist) samme område (f.eks. by-land eller land-fiskeri eller by-fiskeri). Ud over fordelene ved at udveksle erfaringer og lære af hinanden ville de lokale aktionsgrupper nyde godt af at samarbejde om mere omfattende emner, som egner sig bedre til at blive behandlet i større skala.

Erfaringerne med LEADER og EFF's akse 4 viser, at det i mange tilfælde er den lokale aktionsgruppe/FLAG selv, der vil drage fordel af samarbejdsprojekterne, idet disse er mere komplekse at udforme og forvalte end lokale projekter.

For så vidt angår forvaltningen af samarbejdsprojekter, er der to muligheder (baseret på erfaringerne fra LEADER):

8.4.1. De lokale aktionsgruppers udvælgelse af samarbejdsprojekter

Under den første mulighed er samarbejdet integreret i de lokale udviklingsstrategier, og finansiering af samarbejde (der omfatter forberedende bistand og projekter) tildeles samtidigt som det lokale budget. Samarbejdsprojekter udvælges af de lokale aktionsgrupper på samme måde som lokale projekter.

8.4.2. Forvaltningsmyndigheders udvælgelse af samarbejdsprojekter

Da samarbejdsprojekter er mere krævende i deres udformning og forvaltning, kan nogle medlemsstater vælge at lade forvaltningsmyndighederne udvælge disse projekter, og desuden tilrettelægge indkaldelser af forslag til forberedende teknisk bistand til dem. Dette skal forstås som en undtagelse fra tilgangen med den lokale forankring.

I dette tilfælde skal forvaltningsmyndighederne, for så vidt angår ELFUL, oprette et system for løbende ansøgninger. Beslutninger om tildeling af finansiering skal finde sted senest fire måneder efter datoen for indgivelsen af projektet. Såfremt udvælgelsen af projekter tilrettelægges via indkaldelser af forslag, anbefales det at udstede mindst tre til fire indkaldelser om året for at sikre et ensartet godkendelsestempo fra alle forvaltningsmyndigheder, der er involveret i et samarbejdsprojekt. Under alle omstændigheder bør der tilrettelægges indkaldelser af forslag i passende tidsintervaller, så det ikke hindrer gennemførelsen af projekter, der involverer partnere fra forskellige programområder.

For at lette gennemførelsen af projekter, der involverer forskellige nationale eller regionale forvaltningers godkendelse, bør medlemsstaterne/regionerne træffe passende foranstaltninger for at sikre, at forskelle i udvælgelsesprocedurer og frister ikke afholder lokale aktionsgrupper fra at samarbejde.

Med hensyn til tværnationalt samarbejde er der under ELFUL og EHFF gennemført følgende forpligtelser for medlemsstaterne for at støtte den samlede gennemførelse af disse projekter:

De administrative procedurer skal offentliggøres, herunder en liste over støtteberettigede omkostninger.

Medlemsstaten skal også meddele godkendelsen af alle tværnationale projekter regelmæssigt til Kommissionen. For ELFUL vil Kommission oprette et system for informationsudveksling, der vil hjælpe de involverede myndigheder med at få et overblik over godkendelsesprocessen for et projekt i forskellige medlemsstater."

BILAG 3. Formular for informationsudveksling

FORMULAR FOR INFORMATIONSUDVEKSLING VEDRØRENDE TVÆRNATIONALE SAMARBEJDSPROJEKTER	
1. Generel information om projektet	
1.1. Samarbejdsprojektets titel (inkl. eventuelt forkortelse) [på engelsk]*:	
1.2. Varigheden af aktiviteter, der påtænkes gennemført under samarbejdsprojektet*: 1.2.1. Startdato: 1.2.2. Slutdato:	
1.3. Forberedende teknisk bistand [afgives separat for hver partner]*: Var samarbejdsprojektet ledsaget af forberedende teknisk bistand? Ja ☐ Nej ☐	
1.4. Projekttemaer / nøgleord [rullemenu]*	
1.5. Samlede omkostninger i samarbejdsprojektets levetid (i €)*: heraf ELFUL: andre offentlige bidrag: private bidrag: Såfremt der er stillet andre midler til rådighed, anføres disse:	
1.6. Yderligere oplysninger (eller projektets hjemmeside) [giv en kort projektbeskrivelse]:	
2. Information om samarbejdspartnere	
2.1. Oplysninger om lokal aktionsgruppe 1*:	
2.1.1. Den lokale aktionsgruppes officielle navn [rullemenu]: 2.1.1.1. Ledende partner: Ja ☐ Nej ☐	
2.1.2. Kontaktperson i den lokale aktionsgruppe for samarbejde 2.1.2.1. Navn: 2.1.2.2. Kontaktadresse: 2.1.2.3. Telefonnr.: 2.1.2.4. E-mail: 2.1.2.5. Sprog talt/forstået:	
2.1.3. Dato for projektets godkendelse:	
2.2. Oplysninger om lokal aktionsgruppe 2*:	
2.2.1. Den lokale aktionsgruppes officielle navn [rullemenu]: 2.2.1.1. Ledende partner: Ja ☐ Nej ☐	
2.2.2. Kontaktperson i den lokale aktionsgruppe for samarbejde 2.2.2.1. Navn: 2.2.2.2. Kontaktadresse: 2.2.2.3. Telefonnr.: 2.2.2.4. E-mail: 2.2.2.5. Sprog talt/forstået:	
2.2.3. Dato for projektets godkendelse:	
2.3. Andre partneroplysninger [såfremt partner ikke er en lokal aktionsgruppe]:	
2.3.1. Partnerens officielle navn:	
2.3.2. Navn på kontaktperson for samarbejde	

- 2.3.2.1. Navn:
- 2.3.2.2. Kontaktadresse:
- 2.3.2.3. Telefonnr.:
- 2.3.2.4. E-mail:
- 2.3.2.5. Sprog talt/forstået:

3. Kompetent forvaltningsmyndighed 1 (oplysninger om kontaktperson):

- 3.1 Landdistriktsprogram [rullemenu]*:
- 3.2 Navn:
- 3.3 Kontaktadresse:
- 3.4 Telefonnr.:
- 3.5 E-mail:

4. Kompetent forvaltningsmyndighed 2 (oplysninger om kontaktperson):

- 4.1 Landdistriktsprogram [rullemenu]*:
- 4.2 Navn:
- 4.3 Kontaktadresse:
- 4.4 Telefonnr.:
- 4.5 E-mail:

5. Projektstatus*:

- 5.1 Igangværende:
- 5.2 Annulleret:
- 5.3 Afsluttet:

* obligatorisk

BILAG 4. Vejledende eksempel på en generisk skabelon til en samarbejdsaftale for tværnationale samarbejdsprojekter under LEADER

Artikel 1

Formål med det tværnationale samarbejdsprojekt

- *omfatter navnet på de organisationer, der underskriver samarbejdsaftalen, og angivelse af, om partneren er en LAG eller en gruppe af lokale offentlige og private partnere i et landdistrikt, som gennemfører en lokal udviklingsstrategi inden for eller uden for Unionen, eller en gruppe af lokale offentlige og private partnere i et ikkelanddistrikt, som gennemfører en lokal udviklingsstrategi og udtrykker deres fælles forpligtelse til at gennemføre projekt "X" i partnerskab i overensstemmelse med den detaljerede tidsplan for aktiviteterne og budgetfordeling (i bilaget til aftalen, som er en integreret del af aftalen)*

Artikel 2

Arbejdssprog

- *som aftalt af samarbejdsprojektets partnere (normalt engelsk eller et andet af EU's hovedsprog – FR, DE, ES, osv.)*

Artikel 3

Generelle bestemmelser om ikrafttræden, varighed, afslutning og gennemførelsessted

- *bestemmelsen om aftalens ikrafttræden (fra datoen for projektets godkendelse og notifikationen herom af mindst to forvaltningsmyndigheder – eller andre nationale/regionale myndigheder med ansvar for godkendelse af tværnationale samarbejdsprojekter), som er relevant for de områder, hvor samarbejdspartnerne opererer*
- *aftalens maksimale varighed/tidsramme, som kan begynde fra de planlagte datoer, hvor projektpartnerne forelægger deres respektive projektforslag i forbindelse med det tværnationale samarbejdsprojekt for de relevante nationale/regionale myndigheder, og kan slutte, når den endelige betalingsanmodning vedrørende det tværnationale samarbejdsprojekt er godkendt af den relevante nationale/regionale myndighed*
- *planlagt fortsættelse af samarbejdsaktiviteterne, efter at projektet er afsluttet (hvis det er relevant og planlagt)*
- *steder/områder, hvor projektaktiviteterne vil blive gennemført, f.eks. de respektive lokale aktionsgruppers (samarbejdspartneres) områder i overensstemmelse med tidsplanen for aktiviteterne i bilaget*

Artikel 4

Forpligtelser, ansvar, hæftelse

- *en erklæring om, at samarbejdspartnerne kontrollerer og godkender oplysningerne indeholdt i bilaget vedrørende tidsplanen for projektaktiviteterne og budgetfordelingen*
- *den ledende/koordinerende partners forpligtelser og ansvar – herunder organisationens navn (f.eks. finansiel koordinering, koordinering af fælles aktioner inden for projektet, overvågnings- og opfølgingsaktiviteter, løbende kommunikation og kontakt med projektpartnere, rapportering)*
- *samarbejdspartnerens forpligtelser og ansvar (f.eks. anvendelse af den i fællesskab aftalte tidsplan for projektaktiviteter og mål i deres respektive projektansøgninger til den relevante LAG/forvaltningsmyndighed i deres områder, sikring af midler til deres del af de fælles projektomkostninger og respektive – fælles og lokale – aktioner, rapportering til projektpartnere og den ledende/koordinerende partner, kommunikation og kontakt med projektpartnere og den ledende/koordinerende partner, formidling af projektet og resultaterne heraf til offentligheden og andre aktører, overvågning, fremlæggelse af relevante dokumenter, som er nødvendige for projektets godkendelse)*

- *begrænset hæftelse for en samarbejdspartner i tilfælde af force majeure*
- *begrænset hæftelse for andre samarbejdspartnere på grund af eventuelle skader og omkostninger som følge af misligholdelse fra en anden samarbejdspartners side*

Artikel 5 Ændringer i partnerskabet

- *ved skriftlig ændring vedtaget og undertegnet af alle samarbejdspartnere*
- *to hovedscenarier bør beskrives: udvidelse af partnerskabet – ny(e) samarbejdspartner(e) træder ind, en (eller flere) samarbejdspartner(e) forlader partnerskabet*
- *ændring af budgettet – især vedrørende fælles omkostninger og delingen heraf mellem partnerne – del af ændringen, både i tilfælde af udvidelse af partnerskabet og i tilfælde af, at en (eller flere) partner(e) forlader partnerskabet*
- *hver partners forpligtelse til at underrette relevante myndigheder om ændringen*

Artikel 6 Projektstyring

- *projektstyringsudvalg med medlemmer fra hver deltagende LAG og med den ledende/koordinerende partner som formand og udvalgets ansvar og opgaver*
- *projektstyringsudvalgets sekretariat, som stilles til rådighed af den ledende/koordinerende partner*
- *mindst "X" antal møder i projektets varighed baseret på skriftlig indkaldelse fra den ledende/koordinerende partner*

Artikel 7 Tvistbilæggelse, lovvalg

- *første og foretrukne middel til tvistbilæggelse ved mindelig overenskomst*
- *såfremt dette mislykkes, ligger kompetencen i den ledende/koordinerende partners MS/region*
- *med henblik på tvistbilæggelse ved retten finder den engelske (franske? tyske? anden?) version af denne aftaletekst og bilagene hertil anvendelse*

Artikel 8 Ændring af aftalen

- *kun ved skriftlig ændring vedtaget og undertegnet af alle samarbejdspartnerne*
- *alle ændringer i aftalen skal meddeles de relevante myndigheder i rimelig tid*

Denne aftale blev afsluttet i < sted >

Dato

Underskrivere

1. *Navn på partneren*
2. *LAG-kode i listen over LAG'er (<http://ec.europa.eu/sfc/en/2014/support-ms/tnc>)*
3. *Registreringskode*
4. *Navn på repræsentanten (projektkontakt). Talt/forstået sprog*
5. *Navn på den officielle repræsentant (underskrift)*
6. *Stilling*
7. *Sted (adresse, herunder land)*
8. *Telefon*
9. *E-mail*

BILAG: Beskrivelse af projektaktiviteter

1.1 Beskrivelse af de generelle og specifikke mål for projektet

1.2 Beskrivelse af målgrupper

1.3 Beskrivelse af aktioner (herunder fælles aktioner)

1.4 Tidsplan for aktiviteter

Nr.	Aktivitet		Målgruppe/st ed	Ansvarlig(e)/delta gende projektpartner(e)	Tidsplan (varighed)	Vigtigste output/resul tater
	Fælles aktion	Lokal aktion				
1						
2						
...						

1.5 Fordeling af projektbudget på aktiviteter

Nr.	Aktivitet	Planlagt maksimumsbudget	Ansvarlig(e) projektpartner(e)
1			
...			

1.6 Fordeling af projektbudget på samarbejdspartnere

Nr.	Navn på samarbejdspartneren	Planlagt maksimumsbudget	Andel af fælles omkostninger (bidrag til budget for fælles aktioner) ¹⁴
1			
...			

1.7 Fordeling af projektbudgettet efter samarbejdspartner og finansieringskilde

Projektomkostninger i EUR							
Nr.	Partner	Samlede omkostninger for samarbejdsprojektets levetid*	hvoraf			Hvis der er rejst andre midler, anføres*	
			ELFUL*	Andre offentlige bidrag*	Private bidrag*	Fondens navn	Fondsbidrag
1.							
...							

¹⁴ Indgår i det planlagte maksimumsbudget, der er bevilget til samarbejdspartneren. Bemærk: Forskellen mellem det planlagte maksimumsbudget og andelen af de fælles omkostninger svarer til det maksimale budget til lokale aktioner, som de respektive samarbejdspartnere har til rådighed.